

EEN WENKENDE HORIZON

Een onderzoek naar de gewenstheid en haalbaarheid
van journalistieke professionaliteit bij lokale omroepen

Linda van der Klooster

EEN WENKENDE HORIZON

Een onderzoek naar de gewenstheid en haalbaarheid
van journalistieke professionaliteit bij lokale omroepen

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	5
Voorwoord	6
Hoofdstuk 1 Probleemstelling	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Doelstelling	7
1.3 Centrale vraagstelling	7
1.4 Deelvragen	7
1.5 Aanpak	8
Hoofdstuk 2 Aan welke journalistieke eisen moet lokale televisie voldoen?	9
2.1 Geschiedenis	9
2.2 Regels	10
Hoofdstuk 3 Hoe meet je journalistieke professionaliteit?	13
3.1 Definitie van journalistiek	13
3.2 Journalistieke basiskennmerken	14
3.3 Opsomming journalistieke kennis en vaardigheden	14
3.4 Opsomming kenmerken van journalistieke attitude	17
Hoofdstuk 4 de toetsingscriteria	19
4.1 Journalistieke kennis en vaardigheden	19
4.2 Journalistieke attitude	20
4.3 Competentiematrix	22
Hoofdstuk 5 De competentiematrix toegepast	23
5.1 De omroep	23
5.2 Achtergrondinformatie	23
5.3 De omroepmedewerker	23
5.4 Toepasbaarheid	24
5.5 Evaluatie competentiematrix	24
Hoofdstuk 6 Hoe kan de kwaliteit bij lokale omroepen verbeterd worden?	25
6.1 "Journalistiek professioneel te werk gaan is eigenlijk heel natuurlijk"	25
6.2 "Niet alleen produceren maar ook reflecteren"	27
6.3 "Lokale omroep draait om de afweging tussen professionaliteit en betrokkenheid"	28
Hoofdstuk 7 Conclusies en aanbevelingen	29
7.1 Wenselijkheid	29
7.2 Mogelijkheid	30
7.3 Competentiematrix	30
7.4 De competentiematrix getoetst	30
7.5 Aanbevelingen	30
Bronnenlijst	32
Literatuur:	32
Artikelen:	32
Personen:	32
Internetsites:	32
Bijlage: Competentiematrix	33
Bijlage Evaluatievragen competentiematrix	37

Voorwoord

Deze scriptie gaat over lokale televisieomroepen.
Over journalistieke kwaliteit bij lokale televisieomroepen.
Die is er.
Soms.

Je móet ze wel bewonderen, de besturen en medewerkers van lokale omroepen, die ondanks geldgebrek, continue doorstroom van collega's, verouderde apparatuur en andere handicaps en hindernissen, toch wekelijks een programma weten uit te zenden.

Ik heb zelf als vrijwilliger en als betaalde kracht bij meerdere lokale omroepen gewerkt, waarvan enkele ook televisie brachten. Pubers en vutters werkten samen met stagiaires journalistiek en een enkele beroepskracht. Er waren een paar camera's, een montageset en een kleine, simpele studio.

Naast het filmen bij lokale bedrijven en het vastleggen van lokale evenementen maakten de vrijwilligers van elke lokale omroep een plaatselijk nieuwsprogramma. Een tot drie keer per week kwamen de lokale actualiteiten voorbij, gefilmd door cameramensen en verslaggevers zonder journalistieke achtergrond. Naar omstandigheden was het resultaat, journalistiek gezien, soms niet eens zo slecht.

In deze scriptie wordt bekeken hoe de journalistieke kwaliteit van de programma's, ondanks alle hindernissen en handicaps, toch op peil kan worden gebracht en gehouden.

Deze scriptie is mede tot stand gekomen dankzij de medewerking van een aantal behulpzame en deskundige mensen. Zo dank ik mijn begeleider Joop Fleuren voor zijn tijd en aandacht en voor het feit dat hij al een scriptie voor zich zag, toen ik alleen nog maar wat ronddwarrelende journalistieke theorieën en termen kon zien.

Ik dank de mensen die mij voor deze scriptie te woord stonden, Ilja Geukers van de OLON, Ed Hollander van de Radboud Universiteit, Jan van Cuilenburg van het Commissariaat voor de Media en Jan Willem de Boer en Patrick de Boer van LOOK TV in Schiedam, die ik als proefkonijn voor de competentiematrix mocht gebruiken.

Mijn vriendin Irina Thio dank ik voor het intensief nakijken van elk hoofdstuk van mijn scriptie en de vele suggesties die ze deed, om dit document volwassen te maken.

Tenslotte dank ik mijn echtgenoot Robert van der Klooster, die me de tijd en middelen gunde om deze scriptie te schrijven. Zonder hem zou ik deze scriptie nooit op tijd hebben afgekregen en was het me nooit gelukt de opleiding vol te houden. Zonder hem was ik zelfs niet aan de opleiding begonnen.

Rozenburg, mei 2006

Hoofdstuk 1 Probleemstelling

1.1 Aanleiding

Deze scriptie gaat over lokale televisieomroepen. Niet over grote, professionele lokale omroepen als AT5, maar over de kleinere omroepen die vooral draaien op vrijwilligers. Iedereen kan bij een lokale omroep werken. Dat maakt lokale omroepen een zeer goed voorbeeld van burgerjournalistiek. 'Citizenjournalism' betekent dat een journalistiek product niet wordt gemaakt door professionele journalisten, maar door 'gewone burgers'. Weblogs zijn hiervan een goed voorbeeld, maar lokale omroepen ook.

De lokale televisie is zelfs ooit met dat democratische doel in Nederland begonnen met experimenten in verschillende gemeenten. Het ging in die tijd om projecten voor samenlevingsopbouw en niet om onderzoek naar nieuwe vormen van journalistiek. De kracht van deze vorm van burgerjournalistiek is dat de programma's niet alleen vóór maar ook dóór de doelgroep worden gemaakt. Dat stimuleert herkenbaarheid en betrokkenheid. Lokale omroepen behoren daarom tot de meest democratische vormen van journalistiek.

De kracht van de lokale omroepen kan echter ook hun bedreiging zijn: een continu dreigend gebrek aan journalistieke professionaliteit van de programma's. De omroepen hebben de pretentie journalistiek te bedrijven, maar werken niet met journalistieke professionals. Hoe verhoudt zich dat tot de journalistieke kwaliteit van lokale programma's?

Gebrek aan kwaliteit kan kijkers afschrikken, terwijl lokale omroepen juist een belangrijk doel hebben: ze zijn het communicatieplatform van de gemeente en de burgers en brengen het lokale nieuws en de lokale informatie die op landelijke en regionale zenders niet te zien zijn. Dat bevordert de pluriformiteit van de Nederlandse journalistiek.

Volgens het ministerie van Cultuur maken lokale omroepen deel uit van het Nederlandse publieke omroepbestel. Staatssecretaris Medy van der Laan schreef in 2004 aan de Tweede Kamer dat in principe elk van de drie overheidslagen aangesproken kan worden op de financiering van de eigen omroepaag. Lokale omroepen worden vergeleken met de publieke en de regionale omroepen. Die worden echter gerund door professionals en krijgen aanzienlijk meer subsidie, meer structureel. Het is interessant om te onderzoeken wat er van de lokale omroepen verwacht wordt. En met welke middelen, mensen en methodieken deze lokale organisaties werken.

1.2 Doelstelling

In deze scriptie wordt uitgezocht hoeveel journalistieke professionaliteit lokale omroepen nodig hebben. Professionaliteit kan worden uitgesplitst in professionaliteit op het gebied van beleid en organisatie, van programmabeleid en van medewerkers. In deze scriptie wordt vooral ingegaan op de laatste vorm van professionaliteit, die van medewerkers van lokale omroepen.

In hoeverre verlangt de overheid, landelijk en lokaal, van de lokale omroepen dat ze op professioneel niveau draaien? Wat vinden de lokale omroepmedewerkers zelf? Wat zijn eigenlijk de kenmerken van journalistieke professionaliteit? En hoe kunnen lokale omroepmedewerkers die professionaliteit verkrijgen?

1.3 Centrale vraagstelling

De belangrijkste vraag die wordt onderzocht luidt:

In welke mate is journalistieke professionaliteit bij medewerkers van lokale omroepen wenselijk en mogelijk?

1.4 Deelvragen

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn een aantal deelvragen opgesteld:

- In hoeverre heeft het krachtenveld waarin de lokale omroep zich bevindt (omroepbeleid, financiële middelen, organisatie, Mediawet, vrijblijvendheid van een vrijwilligersorganisatie) invloed op de journalistieke kwaliteit van de programma's?

- In hoeverre is journalistieke professionaliteit voor lokale omroepmedewerkers een voorwaarde (welke ondergrens geldt voor lokale omroepen) en wat is de consequentie als daaraan niet wordt voldaan?
- wat zijn de criteria van journalistieke professionaliteit?
- In welke mate voldoen de medewerkers van lokale omroepen aan die criteria?
- hoe kan door lokale omroepmedewerkers aan de verlangde voorwaarden voor journalistieke professionaliteit worden voldaan?

1.5 Aanpak

Op zoek naar het antwoord op de hoofd- en deelvragen doe ik zowel literatuur- als veldonderzoek. Als onderzoeksinstrument wordt een journalistieke competentiematrix opgezet.

In hoofdstuk 1 komt aan bod aan welke journalistieke eisen lokale televisie moet voldoen. Daarvoor wordt eerst kort ingegaan op de geschiedenis en de oorspronkelijke doelstelling van Nederlandse lokale televisie. Daarna wordt aandacht besteed aan de huidige wetgeving op het gebied van lokale (tv-)omroepen.

In hoofdstuk 2 worden de competenties, die bij een journalist horen, beschreven, die daarna in hoofdstuk 3 worden vertaald naar criteria en in hoofdstuk 4 worden geoperationaliseerd. Daartoe wordt met behulp van de criteria een journalistieke competentiematrix opgesteld en gebruikt.

In hoofdstuk 5 wordt deskundigen op het gebied van lokale televisie gevraagd naar de wenselijke mate van journalistieke professionaliteit van lokale omroepmedewerkers en naar de benodigde methoden en middelen daarvoor.

De conclusies en aanbevelingen worden opgesomd in hoofdstuk 6, en uitgewerkt in een ontwikkelingsmodel.

Hoofdstuk 2

Aan welke journalistieke eisen moet lokale televisie voldoen?

De besturen van de ruim honderd lokale televisieomroepen in Nederland hebben het niet makkelijk. Ze moeten zich aan veel wetten en regels houden en krijgen daar weinig meer voor terug dan een plekje op de kabel en een subsidie die zelden toereikend is. Zonder de vele enthousiastelingen die zich onbezoldigd inspannen om de lokale bevolking wekelijks te informeren en te vermaken, zou er waarschijnlijk geen lokale omroep meer in het Nederlandse medialandschap te bespeuren zijn.

In dit hoofdstuk wordt kort teruggeblikt op de journalistieke en financiële geschiedenis van de lokale televisie. De financiële kant van de geschiedenis wordt behandeld, omdat die met de kwaliteit samenhangt. Hoe meer geld een omroep te besteden heeft, hoe beter de te verwachten kwaliteit van de programma's.

Na de terugblik wordt beschreven aan welke wetten op het gebied van de journalistiek lokale televisieomroepen moeten voldoen.

2.1 Geschiedenis

De lokale omroep is, meer dan andere media, een medium voor het volk. Het is democratischer, omdat programma's worden gemaakt voor en door de doelgroep. Nabij en tastbaar. Oorspronkelijk was het de bedoeling dat lokale omroepen de kloof zouden dichten tussen overheid en volk, door het vormen van een lokaal discussieplatform. Er werd in de jaren '60 van de vorige eeuw druk over gediscussieerd, door voor- en tegenstanders van officiële lokale televisie. De lokale media zouden, in tegenstelling tot de massamedia, de massa mobiliseren. Zo zou, volgens de voorstanders van lokale televisie, een eind komen aan de verzuiling. Civiele journalistiek 'avant la lettre'.

"Lokale omroep ván, vóór en dóór de burger", zoals minister Engels, van CRM (Cultuur, Maatschappelijk Werk en Recreatie) in 1971 in zijn Kerstbeschikking schreef. De officiële geschiedenis van de Nederlandse lokale televisie begon met deze Kerstbeschikking. Minister Engels had besloten dat voor het uitzenden van lokale radio- en televisiesignalen toestemming vereist was van het ministerie. De experimenten die op sommige plaatsen, met de komst van de kabel, voorzichtig waren begonnen, moesten meteen stoppen. De minister gaf een aantal Nederlandse gemeenten toestemming voor experimenten met lokale tv.

De eerste experimenten, die in 1974 van start gingen, vonden plaats in de gemeenten Bijlmermeer, Deventer, Melick-Herkenbosch, Goirle, Dronten en Zoetermeer. In die tijd werd de lokale omroep nog als tegenhanger van de grootschalige massamedia gezien. Door de nabijheid en laagdrempeligheid was de lokale omroep toegankelijk voor groepen en individuen die in de landelijke media niet aan bod kwamen. Ook was er de mogelijkheid voor burgers om actief deel te nemen aan het maken van de programma's. De lokale omroep had zelfs een functie binnen het opbouwwerk en de emancipatie van achterstandsgroepen ('community media').

In de jaren tachtig werden deze experimenten echter opgedoekt en de lokale omroep ontwikkelde zich steeds meer als een 'derde publieke omroeplaag', naast de landelijk en de regionale media. De nadruk kwam meer te liggen op het programmamaken en minder tot geheel niet op het opbouwwerk. De gemeentelijke overheid kreeg de opdracht de lokale omroepen financieel steunen, maar daar waren geen consequenties aan verbonden.

De jaren '80 stonden voor de lokale omroep vooral in het teken van politieke uitprobeersels. In de regeringsverklaring van het nieuwe kabinet Van Agt 2 in 1981 werd erkend dat de lokale omroep weinig financieel perspectief had. Het plan was om na te gaan op welke manier de lokale uitzendingen het best gefinancierd konden worden. Met dat plan gebeurde echter weinig.

In 1984 werd de Kerstbeschikking van minister Engels vervangen door de Kabelregeling. Lokale programma's konden nu ook via de ether worden uitgezonden en ook kabelkranten werden toegestaan. De OLON (Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland), in 1981 opgericht als belangenvereniging van publieke lokale omroepen, had daar voor gelobbyd. De OLON was echter in de eerste plaats opgericht om de financiële situatie van de lokale omroepen te verbeteren.

In de Mediawet van 1988, opgesteld door het kabinet Lubbers 2, werd het wettelijk kader voor de kabelkranten uitgewerkt. De tot dan toe geldende naam 'regionale omroep' werd veranderd naar

'lokale omroep': de lokale omroepen werden vanaf nu ook officieel als een apart publiek medium, de derde uitzendlaag, beschouwd. De bedoeling was om de publieke omroepen te laten uitzenden via de ether en de commerciële via kabel en satelliet. Er kwam een toezichtorgaan: het Commissariaat voor de Media, CvdM.

Op 29 november 1989 richtte de OLON de onafhankelijke SNFLO, Stichting Nederlands Fonds voor de Lokale Omroep op. Met de oprichting van het Fonds wilde de OLON de werving van middelen ten behoeve van lokale omroepen stimuleren en coördineren, om zo de kwaliteit van lokale omroepprogramma's te vergroten. Uit de middelen van de SNFLO wordt onder meer sinds 1990 een elke twee jaar terugkerend festival met omroeprijzen georganiseerd.

In 1991 werd gestart met een experiment met lokale reclame. Door reclame als additionele inkomstenbron toe te staan, hoopte de toenmalige minister van Cultuur Hedy D'Ancona de publieke omroepvoorziening te verbeteren. Lokale commerciële radio en tv was nog steeds verboden. De verantwoordelijkheid voor de regionale en lokale omroepen werd verplaatst van de landelijke naar de lagere overheden.

De experimenten uit 1991 werden na vijf jaar omgezet naar vaste wetten. Vanaf 1996 werd lokale commerciële radio en tv toegestaan.

In 1997 kregen de gemeenten de bevoegdheid om een lokale omroepbijdrage per huishouden te heffen voor lokale etherradio. Deze bijdrage was gemaximeerd op twee gulden en kon niet gebruikt worden voor de financiering van lokale televisie. Sinds 2000 is de omroepbijdrage in zijn geheel afgeschaft. Programma's van de publieke omroep worden betaald uit het Gemeentefonds. Gemeenten zijn autonoom in het voeren van hun beleid bekostigd uit het Gemeentefonds en zijn dus niet verplicht een bepaald (minimum)bedrag uit te betalen aan de lokale omroepen.

Het Tweede Kamerlid Bert Bakker (D66) heeft een initiatiefwet opgesteld (nog niet ingediend op schrijfdatum 22 mei 2006). Hierin moeten alle publieke lokale omroepen met ingang van 1 januari 2007 ruim één euro per huishouden krijgen via het CvdM, dat ook de uitzendlicenties regelt. Mocht de wet goedgekeurd worden, dan hebben de lokale omroepen dus een meer gegarandeerd inkomen. Dat kan de kwaliteit van lokale televisieprogramma's ten goede komen.

2.2 Regels

Lokale omroepen moeten zich aan veel regels houden op het gebied van beleid, financiën en techniek. In deze scriptie wordt echter alleen ingegaan op de eventuele kaders voor de uitzendingen, de journalistieke richtlijnen.

De lokale omroep hoort tot de publieke omroep en moet zich dus, net als de landelijke en regionale publieke omroep, houden aan de regels voor de publieke omroep. Die regels staan beschreven in de Mediawet. De publieke omroep heeft tot taak: "[...] het op landelijk, regionaal en lokaal niveau verzorgen van een pluriform en kwalitatief hoogstaand aanbod van programma's voor algemene omroep op het gebied van informatie, cultuur, educatie en verstrooiing[...]"¹. Het naleven van de regels wordt gecontroleerd door het Commissariaat voor de Media.

Het CvdM toetst de omroepen onder meer op het voldoen aan het programmavoorschrift. Dit programmavoorschrift wordt ook de ICE-norm genoemd. ICE staat voor Informatie, Cultuur en Educatie. In het programmavoorschrift zijn de minimale en maximale percentages informatie, educatie, kunst, cultuur en verstrooiing vastgelegd, waaraan het aanbod van de lokale publieke omroep moet voldoen. Door het voorschrift moet de publieke omroep zich onderscheiden van de commerciële omroep.

---

¹ Mediawet, Commissariaat voor de Media, art. 13c

In de Mediawet staat dat als volgt omschreven: “Een lokale omroepinstelling gebruikt haar zendtijd voor een programma dat voor ten minste vijftig procent bestaat uit onderdelen van informatieve, culturele en educatieve aard, die in het bijzonder betrekking hebben op de gemeente waarvoor het programma bestemd is [...]”².

Daarnaast toetst het CvdM de publieke omroepen op het functioneren van het programmabeleidbepalend orgaan (PBO). In artikel 30c van de Mediawet staat nader beschreven hoe het PBO te werk gaat: “[De lokale omroep] heeft op grond van de statuten een orgaan dat het programmabeleid bepaalt. Dit orgaan heeft een zodanige samenstelling dat het representatief is voor de belangrijkste in de gemeente of provincie voorkomende maatschappelijke, culturele, godsdienstige en geestelijke stromingen. De leden van dit orgaan worden op voordracht van de omroep benoemd door het College van Burgemeester en Wethouders [...]”.

In het programmabeleid wordt vastgelegd hoe voldoende informatie vanuit de verschillende maatschappelijke stromingen in de uitzendingen aan bod kan komen. De PBO wordt gevormd door vertegenwoordigers uit groeperingen als werkgevers en werknemers, diverse culturen, religies, onderwijs en diverse sociale en maatschappelijke instellingen. Het PBO kan functioneren als algemeen bestuur van de omroep of als zelfstandig onafhankelijk orgaan naast het bestuur.

Naast het programmavoorschrift en het PBO heeft het CvdM een paar algemene regels over programma's. Zo staat in artikel 52d dat een televisieprogramma geen onderdelen mag bevatten “[...] die de lichamelijke, geestelijke of zedelijke ontwikkeling van personen jonger dan zestien jaar ernstige schade zouden kunnen toebrengen [...]”, tenzij daar speciale toestemming voor verkregen is van de Minister. Het gaat dan om programmaonderdelen waarin: “[...] angst wordt opgewekt, brutaliserend geweld wordt vertoond of gerechtvaardigd, het gebruik van drugs aantrekkelijk wordt voorgesteld of vergoelikt, sprake is van pornografie, op andere gronden volgens algemeen geldende opvattingen producten niet geschikt zijn voor vertoning aan bepaalde categorieën personen jonger dan zestien jaar”.

De individuele beoordeling van elke lokale omroep biedt, volgens het CvdM een handvat om te werken aan de eigen kwaliteitsverbetering. Dat verhoogt de professionaliteit en de continuïteit van de lokale omroepen. De regels van het Commissariaat voor de Media zijn echter meer kwantitatief van aard dan kwalitatief, over de journalistieke inhoud.

De leden van de OLON hebben in 1994 een aantal principes vastgelegd in een ‘gedragscode voor publieke lokale omroepen’. De code moet lokale omroepen “[...] een leidraad bieden voor zorgvuldig handelen conform de algemene doelstellingen van de lokale omroepen als omroep met een publieke functie”³.

In de gedragscode staat beschreven aan welke kenmerken een publieke lokale omroep voldoet, en hoe dat in de praktijk wordt toegepast. De artikelen zijn voornamelijk gericht op beleid en organisatie, maar de journalistieke waarden openheid, betrouwbaarheid, integriteit, en dergelijke zijn in de 19 artikelen tellende gedragscode te herkennen.

De journalistieke waarden en benodigde competenties van journalisten komen in het volgende hoofdstuk meer uitgebreid aan de orde.

---

² Mediawet, Commissariaat voor de Media, art. 51f

³ Gedragscode voor lokale omroepen, Olon, art. 1

Hoofdstuk 3

Hoe meet je journalistieke professionaliteit?

Lokale omroepen zitten, als voorbeelden van burgerjournalistiek, in een spagaat. Met een been op het democratische aspect: de programma's worden gemaakt door de doelgroep zelf, en met het andere been op het voortdurend dreigende gebrek aan journalistieke professionaliteit, juist dóór het werken met journalistiek niet-geschoolde leden uit de doelgroep. Vooral bij programma's met journalistieke pretenties, als lokale nieuws- en actualiteitenrubrieken, kan zo'n spagaat pijn doen.

Je kunt van vrijwilligers van de lokale omroep niet verwachten dat ze beschikken over de journalistieke kennis en vaardigheden waar professionele journalisten jarenlang voor studeren en stagelopen. Ze krijgen tenslotte niet eens betaald voor hun werk. Maar wat mag wel van ze verwacht worden? Wat is voor lokale omroepen de ondergrens van journalistieke kwaliteit en professionaliteit? En hoe meet je die?

Voor de vraag waar dit hoofdstuk om draait worden een aantal bronnen bestudeerd, op zoek naar de criteria van journalistieke professionaliteit, de journalistieke competenties.

3.1 Definitie van journalistiek

Het woord 'journalistiek' komt van het Franse 'journal' dat dagblad betekent, hoewel het woord 'journalistiek' de algemene noemer is, die voor alle media geldt, dus ook radio en televisie.

Volgens Van Dale Hedendaags Nederlands heeft het woord journalistiek als zelfstandig naamwoord de volgende betekenissen:

- Het verstrekken van informatie omtrent het dagelijks gebeuren via de media
- Dat wat in de dag- en weekbladen geschreven wordt als genre

En als bijvoeglijk naamwoord:

- Betrekking hebbend op de nieuwsgaring

Het Basisboek Journalistiek geeft een iets duidelijker beeld:

- Journalistiek is een activiteit die erop is gericht nog onbekende of nieuwe feiten, meningen en impressies te verzamelen, te ordenen en zo snel mogelijk te publiceren, zodat een groot publiek daarvan kennis kan nemen⁴.

Het gaat dus om het bijeenbrengen, ordenen en onder publiek verspreiden van nieuws en informatie. Dit geldt voor alle vormen van journalistiek en voor alle media, ook de lokale omroep.

Journalistiek is in Nederland een vrij beroep. Iedereen kan zich dus journalist noemen, hoewel de overheid en de NVJ toch wel enige eisen aan journalisten stelt, als het gaat om het uitreiken van de (politie)perskaart of accreditaties voor belangrijke (overheids)instellingen en evenementen.

De journalistiek in Nederland is zelfregulerend. Dat betekent dat er geen wettelijke eisen zijn waaraan journalistiek werk moet voldoen (zolang de wet niet overtreden wordt). Wel controleren journalisten zichzelf en elkaar op verschillende manieren. De Raad voor de Journalistiek geeft een uiteindelijk oordeel bij geschillen. Dat oordeel is echter niet bindend en er zijn geen sancties mogelijk.

---

⁴ Basisboek Journalistiek, Kussendrager en Van der Lugt, pag. 48

3.2 Journalistieke basiskennmerken

Wat goede journalistiek is wordt uit de definities niet duidelijk. Aan welke kwaliteitseisen moet iemand precies voldoen om op de juiste manier nieuws en informatie te kunnen verzamelen, te ordenen en te verspreiden onder de doelgroep?

Mark Deuze schrijft in zijn boek *Wat is journalistiek?*, dat journalistiek een beroep is waarvoor je een goed taalgevoel moet hebben, makkelijk informatie moet kunnen schiften en goed moet begrijpen wat de mensen waarvoor je je werk doet belangrijk vinden⁵.

De auteurs van het Basisboek Journalistiek besteden een heel hoofdstuk aan het journalistieke denken. Ze onderscheiden als gewenste journalistieke kenmerken uiteraard kennis en vaardigheden, dat wat aan te leren is en dat te vergroten is door veel te oefenen. Daarnaast hebben ze het over journalistieke attitude⁶. Attitude is volgens hen een containerterm voor een groot aantal eigenschappen waarover een journalist moet beschikken om goed te kunnen functioneren. Attitude op zich is niet waarneembaar, alleen het gedrag dat daaruit volgt.

In de Onderwijs en Examenregeling (OER) van de Fontys Hogeschool Journalistiek wordt gesproken over beroepscompetenties⁷: bekwaamheden waarover een (aankomend) journalist aantoonbaar moet beschikken om als beginnend beroepsbeoefenaar te kunnen functioneren.

In de volgende paragrafen worden de belangrijkste competenties voor een televisiejournalist in willekeurige volgorde beschreven. De competenties zijn in te delen in puur journalistieke kennis en vaardigheden en de meer technische vaardigheden die te maken hebben met het maken van televisieprogramma's, als het omgaan met een camera en het monteren van beelden tot een reportage. De technische vaardigheden worden niet in de opsomming meegenomen.

3.3 Opsomming journalistieke kennis en vaardigheden

Nieuwsgaring

Gevoel voor nieuws is misschien wel de belangrijkste eigenschap. Zowel Kussendrager en Van der Lugt⁸ als Harrie Kiekebosch, de auteur van *Nieuws voor RTV*⁹, gebruiken daarvoor het ezelsbruggetje CABABA. Het zijn de eerste letters van de belangrijkste nieuwscriteria: conflict, actualiteit, belang voor de lezer, afstand, bekendheid en afwijking. CABABA kan als leidraad dienen bij de overweging welke nieuwsfeiten uit het aanbod in aanmerking komen om mee verder te gaan.

Kussendrager en Van der Lugt voegen er nog de volgende criteria¹⁰ aan toe: 'de eerste de beste' oftewel de overtreffende trap, omvang oftewel de grote getallen, amusement omdat de media niet alleen een informerende maar ook een amuserende functie hebben en opzienbarende gevolgen van een op zichzelf niet zo nieuwswaardige gebeurtenis.

Taalgebruik

Ook televisiejournalisten moeten teksten kunnen schrijven. Het is de basis van de journalistiek. Eerstjaars journalisten houden zich voornamelijk bezig met het schrijven van nieuwsberichten en artikelen, voor ze zich specialiseren.

---

⁵ Wat is journalistiek, Mark Deuze, pag.199

⁶ Basisboek Journalistiek, Kussendrager en Van der Lugt, pag. 60

⁷ Onderwijs en Examenregeling FHJ, pag. 4

⁸ Basisboek Journalistiek, Kussendrager en Van der Lugt, pag. 125

⁹ *Nieuws voor RTV*, Harrie Kiekebosch, pag. 30

¹⁰ Basisboek Journalistiek, Kussendrager en Van der Lugt, pag. 126

Om informatie te kunnen verwerken in een adequate journalistieke vorm moet een journalist zich, volgens de OER, in woord en geschrift correct kunnen uitdrukken in de Nederlandse taal, zich kunnen bedienen van journalistieke genres en bijbehorende stijltechnieken, eindredactie kunnen plegen op door hemzelf en anderen vervaardigde producten, gebruik kunnen maken van basale grammaticale en tekstanalytische begrippen en basaal inzicht hebben in de adequaatheid van woordkeuze en mogelijke creatieve stijlvormen.

Een journalist moet ook in staat zijn informatie te vergaren uit bronnen in minstens twee vreemde talen.

Een medewerker van de lokale omroep hoeft echter geen ABN te spreken. Het praten in dialect, de eigen taal van het publiek is eerder een pluspunt, vanwege de herkenning en het laagdrempelige karakter van de lokale omroep. Linguïst Marc van Oostendorp denkt dat lokale omroepen zelfs kunnen helpen het dialect in ere te houden¹¹.

Kennis van de wereld

Het is voor een journalist van belang om over heel veel dingen kennis van zaken hebben. Al is het maar om het belangrijkste nieuws te kunnen herkennen. Hij hoeft niet deskundig te zijn op elk terrein, zolang hij maar weet waar hij de voor hem ontbrekende informatie kan vinden. Niet voor niets wordt op alle HBO-opleidingen voor journalistiek uitgebreid gewerkt aan een verbreding van het referentiekader, zoals bij Fontys in het door veel studenten verguisde programma Kennis van de Wereld.

Een journalist is een generalist. Hij heeft in zijn opleiding kennis gemaakt met allerlei disciplines, als recht, economie, psychologie, filosofie, sport en kunst. Daardoor kan hij nieuws vanuit meerdere invalshoeken benaderen en zich in korte tijd inwerken in een nieuw onderwerp.

Maatschappelijke betrokkenheid

Een journalist moet zich betrokken met de wereld om hem heen, zonder nu direct op de barricades te springen. Muckraking is overigens, een vorm van journalistiek, die juist wel is voortgekomen uit maatschappelijke betrokkenheid. In de jaren '20 van de vorige eeuw ontstond in Amerika een vorm van onderzoeksjournalistiek, gericht op het ontmaskeren van corrupte politici. Met name door de verzuiling is muckraking in Nederland nooit echt van de grond gekomen, maar dat betekent niet dat Nederlandse journalisten niet maatschappelijk betrokken hoeven zijn.

De auteurs van het Basisboek Journalistiek noemen maatschappelijke betrokkenheid 'engagement en inlevingsvermogen'¹². Een journalist moet zich in kunnen leven in alle bevolkingsgroepen van alle leeftijden. Hij moet met iedereen een gesprek kunnen voeren en begrip kunnen opbrengen voor hun standpunt, om dat zo objectief mogelijk over te brengen aan het publiek.

Kritische blik

Een journalist mag niet zomaar alles voor waar aannemen. Mensen kunnen er belang bij hebben de waarheid te verdraaien. Bedrijven brengen persberichten uit die bedoeld zijn om 'free publicity' te krijgen voor hun product, onderzoeksresultaten kunnen worden verdraaid, feiten kunnen worden uitvergroot of juist verzwegen. De journalist moet altijd bedenken wat het belang van de ander is om deze informatie te verspreiden. Check het altijd bij een andere bron en pleeg altijd wederhoor.

Zelfkritisch vermogen

Een journalist streeft altijd naar objectiviteit. Daarom is het van belang dat een journalist inzicht heeft in zijn rol als journalist, zijn eigen normen en waarden en zijn eigen politieke voor- en afkeuren, die zijn keuzes en handelingen mede bepalen. Ook moet hij een helder beeld hebben van

---

¹¹ Marc van Oostendorp, Plat praten in het derde millennium, column

¹² Basisboek Journalistiek, Kussendrager en Van der Lugt, pag. 62

de kwaliteiten waaraan zijn journalistieke producten moeten voldoen. Op grond daarvan moet hij zijn eigen werk kritisch kunnen beschouwen en zijn keuzes van gebruikte bronnen, aanpak en uitvoering kunnen toelichten en verantwoorden.

Openheid

Een journalist moet altijd met open vizier te werk gaan. Hij moet eerlijk zijn over zijn bedoelingen als journalist, zodat mensen de keuze hebben en om mee te werken of niet. Daarnaast hoort een redactie openheid van zaken te geven, verantwoording af te leggen. Het publiek moet kunnen weten wat er speelt en hoe de nieuwsgaring tot stand komt. 'Een echt vrije pers spreekt ook in vrijheid over zichzelf', zei minister Hermans bij het lustrumcongres van de Utrechtse School voor de Journalistiek in 2001. De openheid van het journalistieke systeem heeft een zelfregulerende werking voor de journalistiek.

Het achterhouden van de identiteit van een bron mag alleen als de bron ernstige schade (fysiek of beroepsmatig) kan oplopen als zijn naam bekend wordt. De informatie mag bovendien niet op een andere manier verkregen kunnen worden.

Plannen en organiseren

Werken in de journalistiek is werken met deadlines. Kunnen plannen en organiseren is volgens de Fontys Hogeschool voor Journalistiek dan ook een van beroepscompetenties waarover een afstuderend journalist moet beschikken. Het draait om het kunnen inschatten van de benodigde tijd, het kunnen inplannen van de inzet van anderen, een realistisch werkplan kunnen maken en op deadline kunnen werken.

Verzamelen van informatie

Een journalist moet snel en efficiënt achtergrondinformatie kunnen verzamelen uit krantenknipsels, telefoongesprekken, rapporten, databanken en internetsites. Uit alle informatie die hij over een onderwerp vindt, moet hij een selectie kunnen maken op basis van betrouwbaarheid en relevantie. Op scholen voor journalistiek leren studenten dat 'één bron geen bron' is.

Om snel en gericht informatie betreffende het onderwerp te kunnen verzamelen moet een journalist al zijn bronnen kunnen beoordelen op toegankelijkheid, betrouwbaarheid en relevantie, uit eigen waarneming gericht informatie kunnen verzamelen, relevante zegslieden en bronnen kunnen benaderen en ondervragen, een degelijk netwerk opbouwen en onderhouden, methoden als hoor en wederhoor en check / doublecheck consequent gebruiken.

Selecteren van informatie

Uit de verzamelde informatie moet de journalist snel de hoofd- van de bijzaken weten te onderscheiden en weten welke informatie betrouwbaar en volledig is. Wat is nodig voor de duidelijkheid van het verhaal en wat kan worden weggelaten? Daarbij denkt de journalist aan de meerwaarde van treffende citaten, details, voorbeelden, beelden en sfeerbepalende elementen. De journalist houdt bovendien rekening met de relevantie van het onderwerp voor de doelgroep en de mogelijkheden van het medium.

Het Basisboek Journalistiek haalt de term 'schoondenken' van Kees van Kooten en Wim de Bie aan¹³: het terzijde schuiven van alle details, uitweidingen en zijpaden, totdat het onderwerp (van hun sketch) zich in een paar woorden laat vangen. Lukt het niet het onderwerp kort en krachtig te benoemen, dan is het verhaal gedoemd te mislukken.

Ordenen van informatie

Ordenen is het verdelen van de geselecteerde informatie in hapklare brokken en het bij elkaar zetten van samenhangende informatie. Volgens de OER moet een journalist logische en

---

¹³ Basisboek Journalistiek, Kussendrager en Van der Lugt, pag. 97

chronologische ordeningen kunnen aanbrengen, kunnen ordenen op grond van structuurconventies van het genre en op basis van relevantie en de ordening vormtechnisch zichtbaar kunnen maken.

Kussendrager en Van der Lugt raden aan in alinea's te denken, het zijn de bouwstenen van een verhaal. De inhoud ervan moet zich in een woord laten samenvatten, dit heet de 'eenheid van alinea'. De alinea's kunnen op verschillende manieren worden geordend. Ook voor radio en televisie is het ordenen van informatie een must.

Bovendien is het belangrijk dat een journalist in staat is meer specifieke expertkennis te kunnen analyseren, interpreteren en vertalen naar een breed publiek.

Interviewen

Interviews zijn populair, niet alleen in kranten en tijdschriften, maar ook op radio en televisie. Er zijn verschillende soorten interviews met verschillende doelen. Een journalist moet weten welk doel het interviewt dient en de vorm daaraan aanpassen. Hij bereidt zich goed voor en weet de geïnterviewde op de juiste manier te benaderen. Ook weet hij precies wat hij moet vragen om het citaat te krijgen dat hij nodig heeft voor zijn reportage. Hij kan de antwoorden inschatten op bruikbaarheid en, zonodig, de vraag herhalen.

Vormgeven

Als al het beeld- en geluidmateriaal binnen is, is het tijd om het bericht of de reportage uit te werken, in een passende combinatie van woord, beeld en geluid. Dit gebeurt vaak in samenwerking met een technisch gespecialiseerde collega. De journalist moet daarbij, volgens de OER, oog hebben voor de specifieke vormgevingsmogelijkheden van het medium, titels adequaat kunnen gebruiken en inzicht hebben in de mogelijkheden van de beschikbare apparatuur.

3.4 Opsomming kenmerken van journalistieke attitude

Sociale vaardigheid

Nieuws gebeurt in alle lagen van de bevolking, in alle culturen en bij alle soorten mensen. Om met iedereen te kunnen communiceren moet een journalist beschikken over voldoende sociale vaardigheden. Het is belangrijk dat hij in redactieverband kan samenwerken om samen een product af te leveren. Hij moet beschikken over goede vergadertechnieken, zich aan afspraken houden en zijn ideeën kunnen presenteren bij collega's.

Nieuwsgierigheid

Nieuwsgierigheid is een belangrijke eigenschap voor een journalist. Hij wil graag weten wat er in de wereld gebeurt en waarom dat gebeurt. Het nieuws ligt op straat, je moet het alleen herkennen. Een goede journalist herkent nieuws, doordat hij zich vragen stelt over wat hij ziet.

Stressbestendigheid

Werken met deadlines is werken onder tijdsdruk. Een journalist moet goed kunnen plannen en er goed tegen kunnen om tegen de klok te vechten. Kalm kunnen blijven met nog maar enkele minuten voor uitzending is een vereiste. Ook moet een journalist rustig kunnen blijven bij tegenwerking en hindernissen.

Flexibiliteit

Journalistiek is geen van-negen-tot-vijf-baan. Nieuws gebeurt niet in kantooruren. Een journalist moet dus bereid en in staat zijn om op onregelmatige tijden te werken. Ook moet hij tegen het hollen en stilstaan van de journalistiek kunnen en om weten te gaan met de hindernissen, steeds veranderende afspraken en technische mankementen waar hij in zijn werk tegenop loopt.

Creativiteit

De vormgeving van het nieuws is erg belangrijk. Een journalist moet al bij de nieuwsgaring kunnen bedenken in welke vorm de reportage gegoten kan worden. Ook in het zoeken naar invalshoeken bij het nieuws, woordvoerders en opbouw van de reportage moet een journalist creatief zijn. Tijdens zijn werk is het belangrijk dat een journalist niet alleen weet om te gaan met de hierboven genoemde hindernissen, maar ze ook weet op te lossen.

Integriteit

Huub Evers schrijft in zijn boek Media-ethiek dat journalisten de ogen en de oren van de burgers zijn¹⁴. Omdat de burgers daarin afhankelijk zijn van de media, kan gesteld worden dat journalisten een maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben, die noopt tot integer, betrouwbaar en zorgvuldig handelen. Een integere journalist oefent zijn beroep zorgvuldig uit en stelt zich verantwoordelijk op. Hij handelt en oordeelt moreel verantwoorde wijze en volgens sociale en ethische normen. Integriteit is belangrijk voor journalisten. Er bestaan meerdere gedragscodes en veel zelfregulering.

Betrouwbaarheid

Het publiek moet er van op aan kunnen dat wat in de media vermeld staat de waarheid is. Ook moeten mensen en instanties er op kunnen vertrouwen dat ze op de juiste en volledige manier in de media voorkomen. Onderhandelingen en embargo's mogen niet geschonden worden.

Onafhankelijkheid

Onafhankelijkheid, feitelijkheid en betrouwbaarheid worden, als het over journalistiek gaat, vaak in een adem genoemd. Onafhankelijkheid is een groot goed voor de journalistiek. Een journalist of redactie mag zich in de berichtgeving niet laten leiden door enige commerciële of politieke invloed.

Durf

Risico's durven nemen om een doel te halen, ook als dat voor hem nadelige gevolgen kan hebben, past bij een goede journalist. Hij laat zich niet leiden door angst. Hoewel hij natuurlijk ook niet als een dolleman te werk gaat.

Initiatiefrijkeheid

Een goede journalist heeft geen aansporing nodig om in actie te komen. Hij signaleert kansen en problemen, doet voorstellen, denkt na over oplossingen en onderneemt zelf actie.

Doorzettingsvermogen

Een goede journalist geeft niet snel op. Hij stopt pas als hij zijn doel heeft bereikt, tenzij dit echt niet haalbaar blijkt te zijn.

Nauwkeurigheid

Het is belangrijk dat een journalist, ondanks de tijdsdruk, geen fouten maakt. Hij is de ogen en oren van de burgers en zij moeten er van op aan kunnen dat wat hij beweert aan de waarheid getoetst is.

Compleetheid

Een journalist gebruikt in zijn berichtgeving zoveel mogelijk de beschikbare feiten, zonder de hoofdlijnen uit het oog te verliezen. Waar mogelijk geeft hij context en toelichting.

Actualiteit

Een journalist is in zijn berichtgeving tijdig, maar niet voorbarig.

---

¹⁴ Huub Evers, Media-ethiek, pag. 29

Hoofdstuk 4 de toetsingscriteria

In dit hoofdstuk worden de competenties uit het vorige hoofdstuk opgedeeld in toetsingscriteria. Die worden uitgewerkt in een journalistieke competentiematrix, een 'journalistieke meetlat'. Met dit instrument kunnen medewerkers van lokale omroepen hun eigen professionaliteit beoordelen om na te gaan op welke competenties meer behoefte is aan scholing of training.

4.1 Journalistieke kennis en vaardigheden

Nieuwsgaring

openstaan voor nieuws
'neus' voor nieuws
kennis van nieuwscriteria
gebruik van nieuwscriteria

Taalgebruik

foutloos taalgebruik
duidelijke zinnen produceren
'bekkende' teksten produceren
adequate woordkeus
bij genre passende stijltechnieken
eindredactie plegen
gebruik van creatieve stijlvormen
communiceren in andere talen

Kennis van de wereld

voldoende algemene ontwikkeling
op de hoogte zijn van nieuws

Maatschappelijke betrokkenheid

betrokkenheid tonen
zich inleven
met iedereen een gesprek kunnen voeren

Kritische blik

niet alles meteen voor waar aannemen
check / doublecheck toepassen

Zelfkritisch vermogen

inzicht hebben in eigen normen en waarden
inzicht hebben in eigen politieke voorkeuren
helder beeld hebben van benodigde kwaliteiten eigen producties
eigen producties kritisch beschouwen
journalistieke keuzes toelichten

Openheid

met open vizier te werk gaan
openheid over identiteit bronnen

Plannen en organiseren

inschatten van benodigde tijd
inplannen van de inzet van anderen
realistisch werkplan maken
op deadline werken

Verzamelen van informatie

meerdere bronnen raadplegen
achtergrondinformatie halen uit krantenknipsels
informatieve telefoongesprekken voeren
zoeken in databanken
zoeken op internet
informatie uit rapporten halen
relevante bronnen vinden
bronnen benaderen
netwerk onderhouden
wederhoor plegen

Selecteren van informatie

hoofd- van bijzaken onderscheiden
informatie beoordelen op betrouwbaarheid
informatie beoordelen op relevantie
informatie beoordelen op geschiktheid voor het medium
informatie beoordelen op geschiktheid voor de doelgroep

Ordenen van informatie

logische ordening aanbrengen in informatie
chronologische ordening aanbrengen in informatie
ordening aanbrengen op basis van relevantie
ordening zichtbaar maken voor publiek
expertkennis kunnen vertalen voor publiek

Interviewen

weten welk doel het interview dient
vorm interview aanpassen aan het doel
zich goed voorbereiden
geïnterviewde op de juiste manier benaderen
de juiste vragen stellen
antwoorden inschatten op bruikbaarheid
vraag zonodig herhalen

Vormgeven

oog hebben voor de specifieke vormgevingsmogelijkheden van het medium
titels adequaat gebruiken
inzicht hebben in de mogelijkheden van de beschikbare apparatuur

4.2 Journalistieke attitude

Sociale vaardigheid

in redactieverband kunnen werken
met overige collega's kunnen werken
met bronnen kunnen omgaan
beschikken over goede vergadertechnieken
ideeën aan anderen kunnen presenteren

Nieuwsgierigheid

willen weten wat er gebeurt
potentieel nieuws herkennen
zich continu vragen stellen

Stressbestendigheid

kunnen werken onder tijdsdruk
kunnen werken bij tegenslag
kunnen werken bij tegenwerking

Flexibiliteit

bereid op onregelmatige tijden te werken
tegen 'hollen en stilstaan' kunnen
adequaat omgaan met tegenslag
adequaat omgaan met tegenwerking

Creativiteit

zoeken naar originele invalshoeken
zoeken naar originele bronnen
zoeken naar originele vorm

Integriteit

zorgvuldig handelen
moreel verantwoord handelen
handelen volgens sociale normen
handelen volgens ethische normen

Nauwkeurigheid

streven naar foutloos werken
juiste weergave van feiten
juiste weergave van citaten

Compleetheid

hoofdpijnen aanhouden
feiten aanhouden
waar nodig toelichting geven
waar nodig in context plaatsen

Betrouwbaarheid

de waarheid zo veel mogelijk benaderen
zich aan afspraken houden
zich aan embargo's houden

Onafhankelijkheid

alle kanten belichten
scheiding van feiten en commentaar
streven naar objectiviteit

Durf

risico's juist inschatten
zich niet laten leiden door angst

Initiatiefrijkeheid

kansen signaleren
problemen signaleren
oplossingen bedenken
niet op voorstellen wachten
actie ondernemen

Doorzettingsvermogen

niet snel opgeven
haalbaarheid doel inschatten
pas opgeven als doel onbereikbaar blijkt

Actualiteit

tijdige berichtgeving
geen voorbarige berichtgeving

4.3 Competentiematrix

De criteria worden nu in een schema geplaatst, de competentiematrix:

Competentie	Criteria	Beoordeling				Opmerkingen
		O	V	G	n.v.t.	
		O	V	G	n.v.t.	
		O	V	G	n.v.t.	
		O	V	G	n.v.t.	
		O	V	G	n.v.t.	
		O	V	G	n.v.t.	

De lokale omroepmedewerker vult zelf bij elk van de criteria in of die onvoldoende, voldoende of goed is of niet van toepassing.

Ook de begeleider (eindredacteur / hoofdredacteur) vult de matrix in. Daarna worden de ingevulde competentielijsten vergeleken.

Hebben de medewerker en de begeleider tegelijk voor meerdere criteria van een competentie onvoldoendes gesignaleerd, dan komt de medewerker in aanmerking voor bijscholing of training op de onvoldoende beoordeelde competentie.

In het volgende hoofdstuk wordt de journalistieke competentiematrix toegepast door een medewerker van een lokale omroep en zijn begeleider.

Hoofdstuk 5

De competentiematrix toegepast

De competentiematrix is uitgetoetst door voorzitter Jan Willem de Boer van LOOK TV in Schiedam. Hij heeft de matrix ingevuld voor zijn redacteur Patrick de Boer (geen familie) en die heeft er zelf ook een ingevuld. Daarna hebben ze de toepasbaarheid van de matrix geëvalueerd aan de hand van een vragenlijst (zie bijlage).

5.1 De omroep

LOOK TV (Lokale Omroep op Kabel) Lange Nieuwstraat 233b 3111 AJ Schiedam 010 - 426 3600		
Contactpersoon	Jan Willem de Boer, voorzitter	
Gemeente(n)	Schiedam	
Oprichtingsjaar	1987 (tv en kabelkrant sinds 5 jaar)	
Media	Radio, tv, tekst-tv, teletekst, website	
Bereik	30.000 kabelansluitingen 79 % van de Schiedamse bevolking kijkt af en toe tot vaak	
Nieuwsuitzendingen	Maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag, herhalingen in het weekend	
Aantal medewerkers	Betaald (incl. WIW en ID)	2
	Vrijwilligers	60
	Stagiaire	1
Budget	Subsidie	60.000 kabelgeld plus subsidie
	Reclame	fluctuerend

5.2 Achtergrondinformatie

De programma's van LOOK TV hebben de nadruk op informeren. Zo wordt elke maand de gemeenteraadsvergadering live uitgezonden. Dit heeft de omroep zelf betaald, het is onafhankelijke informatievoorziening voor de Schiedamse burgers.

LOOK TV wordt zoveel mogelijk op locatie gedraaid. Men blijft niet in de studio als het niet hoeft. Dit bevordert de herkenbaarheid en de laagdrempeligheid van de omroep onder de Schiedamse burgers.

Medewerkers van LOOK TV leren dat ze er van uit moeten gaan dat wat gefilmd wordt, niet altijd voor alle mensen bekend is. Er wordt dus veel uitgelegd en de vragen Wie, Wat, Waar, Wanneer, Waarom en Hoe worden altijd beantwoord in een reportage.

Medewerkers worden gecoacht door fulltime voorzitter Jan Willem de Boer. Elk tv-programma wordt in redactieverband geëvalueerd. Gekeken wordt naar de plussen en minnen en naar wat beter kan. Een kritische blik van de collega's over elkaars werk wordt daarbij zeer op prijs gesteld.

Medewerkers van LOOK TV hebben de mogelijkheid om cursussen en workshops op het gebied van journalistiek en techniek te volgen. Enkele jaren geleden was presentatiecoach Judith Bosch bij LOOK TV om de radio- en tv-presentatoren een workshop presenteren te geven. Tv-maker Victor Deconinck heeft enkele keren een uitzending van LOOK TV geëvalueerd.

Bij verminderde journalistieke kwaliteit volgen er vanuit de gemeente geen consequenties. Wel heeft het bestuur van LOOK TV zelf een kwalitatieve lat neergelegd. Als de kwaliteit er langdurig onder raakt, stoppen de uitzendingen.

5.3 De omroepmedewerker

De journalistieke competentiematrix is toegepast door Patrick de Boer (33), redacteur voor LOOK TV, de kabelkrant en Radio Schiedam. Hij heeft de MEAO gevolgd en is in 1994 bij Radio Schiedam begonnen. Sinds drie jaar werkt hij fulltime betaald bij LOOK TV.

5.4 Toepasbaarheid

Patrick de Boer en Jan Willem de Boer kregen de matrix als tabel via email opgestuurd. Digitaal invullen was echter niet mogelijk en dat vonden ze jammer, zegt Jan Willem de Boer: "Het zou mooier zijn om alles via de computer te doen."

Het invullen van de matrix ging snel, de vragen waren simpel en vrij makkelijk te beantwoorden. Met de soms technische termen hadden ze geen probleem. Wel erkennen beide omroepmedewerkers dat het niet makkelijk is om de tabel honderd procent objectief in te vullen. "Als ik in een goed humeur ben, oordeel ik positiever en omgekeerd."

De uitkomst van de beide testen leverde geen verrassingen op. De redacteur en zijn begeleider waren het meestal eens over de in te vullen beoordeling. De verschillen waren nooit groter dan één stap. Patrick de Boer heeft geen enkele beoordeling lager dan een V (voldoende) gehaald.

Jan Willem de Boer vindt de matrix, als hij verder ontwikkeld wordt, zeker toepasbaar voor gebruik bij zijn eigen medewerkers. Hij vindt het een nuttig extra hulpmiddel om inzicht te krijgen in de opleidingsbehoeften van de medewerkers. Als hij voor gebruik van de matrix moest betalen, zou hij er echter geen gebruik van maken.

5.5 Evaluatie competentiematrix

De competentiematrix is nog niet doorontwikkeld. Er zijn nog verbeteringen nodig voor hij in gebruik gesteld zou kunnen worden. Zo moet hij digitaal en interactief worden om het gebruiksgemak te verbeteren.

Ook zijn er meer beoordelingsmogelijkheden nodig dan alleen Onvoldoende, Voldoende, Goed en Niet van Toepassing. Het is nu erg zwart wit, zonder tussenmogelijkheden.

Er moet duidelijk uitgelegd worden waar de competentiematrix voor dient en hoe hij gebruikt kan worden. Het is niet de bedoeling dat het formulier medewerkers afschrikt.

Voor de medewerkers zou het handig zijn om de competentiematrix te verbinden aan de opleidingsmogelijkheden. Zo testen ze bij zichzelf aan welke cursus of trainen ze precies behoefte hebben.

De matrix is op zichzelf staand niet geschikt om de inhoudelijke kwaliteit bij lokale omroepen te meten. Voor gebruik door bijvoorbeeld het Commissariaat voor de Media is hij dus niet geschikt. Wel kan de competentiematrix gebruikt worden om de scholingsbehoefte van medewerkers te toetsen. Hij zou geïmplementeerd kunnen worden op de website van de OLON, bijvoorbeeld om het cursusaanbod op een interactieve manier te presenteren.

Hoofdstuk 6

Hoe kan de kwaliteit bij lokale omroepen verbeterd worden?

In dit hoofdstuk geven drie deskundigen op het gebied van lokale omroepen adviezen over het verbeteren van de randvoorwaarden voor inhoudelijke kwaliteit.

6.1 “Journalistiek professioneel te werk gaan is eigenlijk heel natuurlijk”

Ilja Geukers is beleidsmedewerker en ambtelijk secretaris bij de OLON (Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland). De OLON is in 1981 opgericht als belangenvereniging voor publieke lokale omroepen. Medewerkers van de OLON lobbyen voor betere omstandigheden voor lokale radio en televisie in Nederland en proberen de inhoudelijke kwaliteit van de omroepen te verhogen. Zo worden er voor lokale omroepmedewerkers en bestuursleden cursussen georganiseerd op technisch, beleidsmatig en journalistiek gebied.

Heeft het Nederlandse omroepbestel met landelijke, regionale en lokale omroepen een goede indeling?

Dat is historisch zo gegroeid. Waarschijnlijk zou het op een andere manier ook werken, maar er is wel degelijk behoefte aan alle drie de lagen.

Wat is de functie van lokale omroepen?

De wettelijke taak van de lokale omroep staat beschreven in het programmavoorschrift. Maar lokale omroepen hebben meerwaarde. Ze zijn laagdrempeliger, herkenbaarder en nabijer dan de andere lagen en hebben geen verzuiling. In het programmabeleidsbepalend orgaan nemen leden uit alle maatschappelijke stromingen deel. Dat is het toppunt van democratie.

Ook is er bij lokale omroepen meer ruimte om te experimenteren. Het is een kweekvijver voor talent. Mensen kunnen zich er echt ontwikkelen, wat bij de landelijke media niet gaat. Daar moet je snel scoren anders word je er uit geknikkerd. Mensen ontwikkelen daardoor geen eigen stijl. Die eigen stijl is bij lokale omroepen juist heel belangrijk.

Ook zijn lokale onderwerpen makkelijker bespreekbaar. Regionale zenders zijn bijvoorbeeld de officiële zenders bij rampen, maar bij de watersnood in Limburg keek 99 procent van de lokale bevolking naar omroep Venlo. En na de vuurwerkramp in Enschede heeft de lokale omroep nog een jaar lang structureel aandacht aan de ramp besteed. Daar was bij de regionale en landelijk omroepen geen ruimte voor, omdat het voor een te kleine doelgroep interessant was.

Zijn lokale omroepen in Nederland gelijkwaardig aan andere media?

Mediatechnisch gezien zijn ze gelijkwaardig, wat betreft financiën niet. Dat is voor lokale omroepen gewoon niet geregeld, terwijl het hard nodig is. Geen enkele organisatie met wettelijke verplichtingen kan zich daaraan wijden zonder budget.

Veel lokale omroepen zien commercieel worden als oplossing, maar dat belemmert de belangrijke publieke functie van de lokale publieke omroep. De meerwaarde van lokale omroepen moet benut worden en dat kost geld.

Wat doet de OLON daaraan?

Wij hebben jarenlang gelobbyd voor financiering van lokale omroepen via de omroepbijdrage. Net toen we dat er door hadden, verdween de omroepbijdrage ineens omdat alles gefiscaliseerd werd via het Gemeentefonds. Maar middelen uit het Gemeentefonds hoeven niet verplicht doorgesluisd te worden naar de lokale omroepen. Daar is geen eenduidigheid in. Tweederde van de lokale omroepen krijgt daarom te weinig of niets van het bedrag waar ze volgens het gemeentefonds recht op hebben. Of gemeenten stellen heel veel eisen voor het doorsluizen, die ze helemaal niet mogen stellen. Dan moet een omroep in ruil voor het geld verplicht de gemeenteraadsvergaderingen verslaan. Zo komt de onafhankelijkheid in het geding.

De OLON pleit er nu voor het geld te oormerken, zodat het alleen gebruikt kan worden waarvoor het bestemd is. We lobbyen ervoor om het geld te koppelen aan de licentie van het Commissariaat voor de Media. Dan hebben de omroepen steeds vijf jaar lang zekerheid en financiële stabiliteit. De OLON is overigens een voorstander van gemengde inkomsten, dus dat de omroepen naast de subsidie via andere kanalen als reclame geld binnenkrijgen.

Jan van Cuilenburg van het Commissariaat ziet schaalvergroting van lokale omroepen als een middel om meer financiële armslag te krijgen. Wat vindt de OLON?

Wij zijn niet zo'n voorstander van het fuseren van meerdere lokale omroepen tot één streekradio. Uit onderzoek in 2002 blijkt dat grotere omroepen niet per definitie minder financiële problemen

hebben dan kleine. Juist in de kleinere gemeenten hebben de omroepen een unieke hechte band met hun publiek en dat loont zich, ook financieel. De problemen zitten vooral bij de 'middengroep'.

Wat is volgens u journalistieke professionaliteit?

Je gedragen als een goede journalist. Het echte nieuws herkennen, hoor en wederhoor toepassen. Het gaat niet eens om de vaardigheden, maar om de journalistieke waarden. Je hoeft geen opgeleid journalist te zijn om met een goed product te komen. Zolang je maar antwoord geeft op de vragen die het publiek beantwoord wil zien.

Werken lokale omroepmedewerkers journalistiek professioneel?

Over het algemeen wel. Er is natuurlijk heel veel aanbod aan journalistieke programma's op radio en tv. Lokale omroepmedewerkers krijgen daardoor veel voorbeelden te zien om van te leren en na te doen.

In kleinere gemeenschappen zijn ze zich misschien minder bewust van het toepassen van zaken als hoor en wederhoor of het dubbelchecken van informatie, omdat dat daar minder nodig is. Men kent elkaar. De thema's zijn toch vaak al minder zwaar.

Wat is de consequentie als ze niet journalistiek professioneel werken?

Als ze niet goed te werk gaan, niet onafhankelijk en neutraal zijn, krijgen ze dat wel terug, via klachten, minder kijkers of minder inkomsten. Als een omroep alleen maar heel rechtlijnig te werk gaat, altijd ageert tegen de gemeente en die nooit de kans op wederhoor geeft, vermindert de subsidie. Lokaal is niet anders dan landelijk en regionaal. De onderwerpen zijn alleen anders.

Hoe kunnen lokale omroepmedewerkers meer journalistieke professionaliteit verkrijgen?

Het zou goed zijn als ze opletten op de zorgvuldigheid. Je zou bijvoorbeeld een poster op de redactie kunnen hangen met vijf gouden tips of iets dergelijks en nieuwe medewerkers goed instrueren.

Wat biedt de OLON aan op het gebied van kwaliteitsverhoging?

Wij hebben een cursuskalender. Elke twee weken wordt er bij de OLON een workshop voor leden gegeven. Zo'n workshop kan over allerlei onderwerpen gaan, van beleidsmatig tot journalistiek. Ook geven we cursussen aan huis. Vrijwillige oud-omroepmedewerkers gaan dan naar een omroep toe om voor een groepje redacteurs een cursus te geven, bijvoorbeeld over presentatietechnieken.

Tenslotte hebben we nog elke twee jaar het RTV Festival. Daar worden workshops en lezingen gegeven en omroepen kunnen programma's insturen om door een professionele jury beoordeeld te worden.

Het klinkt allemaal heel zwaar, maar journalistiek professioneel te werk gaan is eigenlijk heel natuurlijk. Het gaat voor een deel vanzelf.

6.2 “Niet alleen produceren maar ook reflecteren”

Ed Hollander is universitair hoofddocent communicatiewetenschap en onderwijsdirecteur maatschappijwetenschappen aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Tot zijn onderzoeksgebieden horen ondermeer lokale en regionale media en community media. Hij was een van de onderzoekers tijdens de eerste officiële experimenten met lokale televisie in Nederland, eind jaren '70.

Heeft het Nederlandse omroepbestel met landelijke, regionale en lokale omroepen een goede indeling?

Vergeleken met andere landen en rekening houdend met de bevolkingsdichtheid in Nederland is de indeling met drie lagen fors. Dat is zo gegroeid maar ik weet niet of dat nu net weer zo bedacht zou worden.

Het zou niet slecht zijn als de regionale en lokale omroepen samen zouden werken, zoals de regionalen samenwerken met de landelijke. De lokalen zouden de regionalen nieuws kunnen aanleveren in ruil voor scholing en begeleiding. Dat is er nooit van gekomen en nu is het niet meer haalbaar omdat de concurrentie tussen de lagen te groot is.

Wat is de functie van lokale omroepen in Nederland?

De lokale omroep heeft een strikt lokale functie. Er zijn nauwelijks nog lokale dagbladen en de regionale omroepen gaan niet in op de specifiek lokale informatie. Er is voor de lokale omroepen dus nauwelijks concurrentie, terwijl er wel een specifieke behoefte van het publiek is aan lokaal nieuws.

U deed in 1977 onderzoek naar het eerste experiment met lokale televisie in vier Nederlandse gemeenten. Bevordering van democratie was toen het hoofddoel. Wat is daarvan terechtgekomen?
In die tijd waren het vooral de burgemeesters die er iets in zagen. Het succes van de uitzendingen lag voornamelijk bij het uitzenden van gemeenteraadsvergaderingen. De politiek werd zo dichterbij de mensen gebracht. Dat is nog steeds de meerwaarde van de lokale omroep, samen met de lokale invalshoek. De omroep heeft zich te houden aan de ICE-norm van het Commissariaat voor de Media. Uit die functie blijkt de meerwaarde van de lokale omroep. Het zit hem in de schaal.

Lokale omroepmedewerkers zijn meestal vrijwilligers. Is dat een voordeel of een nadeel voor de omroepen?

De laagdrempelige toegang is een voordeel. Het nadeel is dat er veel doorstroom is en er dus continu geld nodig is voor scholing en opleiding van medewerkers.

Wat is volgens u journalistieke professionaliteit?

Er zijn journalistieke normen vastgelegd, die op scholen voor journalistiek worden onderwezen. Als je je als omroep aan die normen houdt, ben je journalistiek professioneel bezig.

Werken lokale omroepmedewerkers journalistiek professioneel?

De indruk die ik heb is dat dat wel de maat is die de meest lokale omroepen zichzelf aanleggen. Het ambitieniveau is er, zeker voor de nieuwsprogramma's.

Wat kan de consequentie zijn als ze niet journalistiek professioneel werken?

Dan krijg je 'Radio Bergeijk' in het echt. Dat soort omroepen mogen niet verantwoordelijk zijn voor de publieke nieuwsvoorziening. Een publieke omroep moet zorgvuldig en verantwoord te werk gaan, anders moeten de makers worden afgestraft. Het is alleen erg moeilijk vrijwilligers van een lokale omroep te ontslaan.

Wat vindt u van het idee om de kwaliteit bij lokale omroepen te meten?

Kwaliteitsmeting is overal nodig. Elk medium zou een kwaliteitsbewakingssysteem moeten hebben, niet alleen produceren maar ook reflecteren. Ik denk alleen dat het onderzoeken van uitzendingen makkelijker is dan het meten van de kwaliteit van medewerkers. Want wat zijn de consequenties? Moet je dan toch een opleiding van ze eisen? Het zijn wel vrijwilligers.

Ze krijgen niet betaald voor hun werk, waar ligt dan de ondergrens van kwaliteit?

Ze hebben een lastige status. Ze zijn onbetaald, maar dat is nog geen excuus om slecht nieuws te leveren. Maar er is wel degelijk kwaliteit. De lokale omroep kan het begin van een carrièretraject zijn, met doorstroom naar de regionale of landelijke zenders. Dat is inherent aan de vrijwilliger: scholing in ruil voor werkzaamheden.

6.3 “Lokale omroep draait om de afweging tussen professionaliteit en betrokkenheid”

Jan van Cuilenburg is hoogleraar Communicatiewetenschap aan de Universiteit van Amsterdam, met als specialisaties communicatiebeleid en mediamanagement. Hij bekleedt diverse bestuursfuncties bij instellingen op het terrein van communicatie, media en informatie, waaronder Het Persinstituut en is voorzitter van het Commissariaat voor de Media. In die functie ziet hij ook toe op de kwaliteit bij de lokale omroep.

Heeft het Nederlandse omroepbestel met landelijke, regionale en lokale omroepen een goede indeling?

Het is een goede indeling. Nederland is klein een regionaal en lokaal liggen dicht bij elkaar, net als regionaal en landelijk. Samenwerking is dus mogelijk, zolang de onderlinge media hun eigen identiteit maar blijven behouden.

Wat is de functie van lokale omroepen?

De publieke lokale omroepen, de non-commerciële, hebben als belangrijkste functie het verzorgen van lokaal nieuws, het verslaan van lokale evenementen en verkiezingen en het brengen van sociale cohesie, hoewel dat laatste element per gemeente verschilt.

Ze hebben de ICE-norm om zich aan te houden: ten minste vijftig procent van hun uitzendingen moet bestaan uit onderdelen van informatieve, culturele en educatieve aard, die in het bijzonder betrekking hebben op de gemeente waarvoor het programma bestemd is. Dat maakt ze een publieke omroep. Ze zijn daarin een aanvulling op de regionale omroepen. Dat is hun kracht.

Lokale uitzendingen worden meestal gemaakt door vrijwilligers. Is dat een kracht of een zwakte van de lokale omroep?

Dat hangt af van de schaalgrootte van de omroep. De kracht van kleine lokale omroepen is dat ze gemaakt worden door de mensen uit de gemeenschap. Dat bevordert de nabijheid en herkenbaarheid van de lokale omroep. Hoe dichterbij het publiek, hoe meer een omroep het kan maken om amateuristisch te werk te gaan.

Bij grote lokale omroepen in grote steden is het geen kracht. Voor grotere gemeenschappen is een grotere professionaliteit te verkiezen. Het media-aanbod is de laatste jaren gigantisch toegenomen maar de aandacht van de kijker is hetzelfde gebleven. Er heeft een versnippering van concentratie plaatsgevonden. Hoe groter een omroep wordt, hoe groter de concurrentie met regionale en commerciële omroepen. Om te concurreren met professionele omroepen is menskracht nodig.

Dat is het dilemma van de lokale omroep: ze willen dichtbij de gemeenschap blijven, daarbij hoort het vrijwilligerswerk, maar ze willen ook publiek trekken en daarvoor is professionaliteit nodig. Het is de afweging tussen professionaliteit en betrokkenheid.

Dus bij kleine lokale omroepen vindt u journalistieke kwaliteit niet nodig?

Ze hebben zich natuurlijk wel aan bepaalde randvoorwaarden te houden. De ICE-norm en samenwerking met een PBO [programmabeleidsbepalend orgaan]. Daarnaast zijn er een aantal journalistieke gedragsregels waar elke journalist, geschoold of niet, zich aan hoort te houden: openheid, zorgvuldigheid, de waarheid zoveel mogelijk benaderen. Voor dat soort zaken heb je geen opleiding nodig.

Tijdens de OLON ledenvergadering in april 2006 sprak u over schaalvergroting als middel om de kwaliteit van lokale omroepen te verbeteren. Bedoelt u daarmee de samenwerking met regionale omroepen?

Ik bedoelde niet dat regionale omroepen lokale televisie moeten gaan uitzenden. De regionale omroep is provinciaal bedoeld en moet uit het vaarwater van de lokalen blijven.

Ik sprak vooral over onderlinge samenwerking van lokale omroepen. Vooral kleine lokale omroepen hebben moeite om kwaliteit neer te zetten. Door gebrek aan menskracht hoor je voornamelijk muziekcomputers op de radio en zie je eindeloze herhalingen op televisie. Ze hebben moeite om zich aan de ICE-norm te houden, maar dat is wel nodig om duidelijk te maken dat het om een publieke omroep gaat. Door samenwerking met andere lokale omroepen krijgen ze meer mensen en dat komt de kwaliteit ten goede.

Wat vindt u van het idee om de journalistieke kwaliteit bij lokale omroepen te meten?

Ik denk dat het voor de OLON en haar leden interessant kan zijn. Een benchmark voor lokale omroepen: hoe ziet kwaliteit eruit? Maar ik denk niet dat het eenvoudig te ontwikkelen is. Kwaliteit is een proces, een wenkende horizon. Het zal niet eenvoudig zijn om die in normen vast te leggen.

Hoofdstuk 7

Conclusies en aanbevelingen

De vraag waar deze scriptie om draait is: in welke mate is journalistieke professionaliteit bij medewerkers van lokale omroepen wenselijk en mogelijk?

7.1 Wenselijkheid

De wenselijkheid van journalistieke professionaliteit bij medewerkers van lokale omroepen is behandeld in hoofdstuk 1.

Volgens de Mediawet moet de lokale omroep zich aan een aantal programma-eisen houden, als de ICE-norm en werken met een PBO. Die eisen zijn echter meer kwantitatief dan kwalitatief van aard.

De leden van de OLON, de lokale omroepen zelf, hebben in 1994 een gedragscode opgesteld, als leidraad voor zorgvuldig handelen conform de algemene doelstellingen van de lokale omroepen als omroep met een publieke functie. De artikelen zijn voornamelijk gericht op beleid en organisatie, maar de journalistieke waarden openheid, betrouwbaarheid, integriteit, en dergelijke zijn in de gedragscode goed te herkennen.

Daarnaast zijn er een aantal journalistieke gedragsregels waar elke journalist, geschoold of niet, zich aan hoort te houden: zorgvuldigheid, de waarheid zoveel mogelijk benaderen, openheid en onafhankelijkheid. Voorzitter Jan van Cuilenburg van het Commissariaat van de Media zegt hierover: "Voor dat soort zaken heb je geen opleiding nodig."

Vooraf bij de kleinere lokale omroepen draait het minder om journalistieke kwaliteit van programma's en meer om de nabijheid en herkenbaarheid ervan. Van Cuilenburg: "Hoe dichterbij het publiek, hoe meer een omroep het kan maken om amateuristisch te werk te gaan."

Grotere omroepen moeten daarentegen concurreren met meer zenders en daarvoor is meer journalistieke professionaliteit vereist. Van Cuilenburg: "Om te concurreren met professionele omroepen is menskracht nodig".

Dat is het dilemma van de lokale omroep: de afweging tussen professionaliteit en betrokkenheid. Van Cuilenburg: "Ze willen dichtbij de gemeenschap blijven, daarbij hoort het vrijwilligerswerk, maar ze willen ook publiek trekken en daarvoor is professionaliteit nodig."

Volgens Ilja Geukers van de OLON merken lokale omroepen het vanzelf als ze niet goed te werk gaan: "Als ze niet onafhankelijk en neutraal zijn, krijgen ze dat wel terug, via klachten, minder kijkers of minder inkomsten. Lokaal is niet anders dan landelijk en regionaal. De onderwerpen zijn alleen anders."

Hoogleraar Ed Hollander van de Radboud Universiteit vindt dat elk medium een kwaliteitsbewakingssysteem zou moeten hebben: "niet alleen produceren maar ook reflecteren." Volgens Hollander is in dat opzicht het meten van de kwaliteit van de programma's makkelijker dan het meten van de kwaliteit van medewerkers. "Want wat zijn de consequenties? Moet je dan toch een opleiding van ze eisen? Het zijn wel vrijwilligers."

Van Cuilenburg ziet nog een hindernis: "Kwaliteit is een proces, een wenkende horizon. Het zal niet eenvoudig zijn om die in normen vast te leggen."

7.2 Mogelijkheid

Deze scriptie draait ook om de vraag in hoeverre journalistieke professionaliteit bij medewerkers van lokale omroepen mogelijk is.

De deskundigen zijn het er over eens dat de mogelijkheden er zijn. Ed Hollander: "Het ambitieniveau is er, zeker voor de nieuwsprogramma's. Er zijn journalistieke normen vastgelegd, die op scholen voor journalistiek worden onderwezen. Als je je als omroep aan die normen houdt, ben je journalistiek professioneel bezig."

Ilya Geukers vindt dat je geen opgeleid journalist hoeft te zijn om met een goed product te komen. "Zolang je maar antwoord geeft op de vragen die het publiek beantwoord wil zien."

Er zijn een aantal journalistieke gedragsregels waar elke journalist, geschoold of niet, zich aan hoort te houden. Jan van Cuilenburg: "Voor dat soort zaken heb je geen opleiding nodig."

De mate van professionaliteit van medewerkers van de lokale omroep komt tot uitdrukking in de manier van werken en in de eindproducten. Voor het meten van de eindproducten is een ander instrument nodig, dat niet in de scriptie is geïntegreerd. De manier van werken is te toetsen met de competentiematrix.

7.3 Competentiematrix

Deze 'journalistieke meetlat' gaat in op journalistieke competenties die gelden voor iedere journalist van elk medium. Voor medewerkers van lokale omroepen is hij echter meer toepasbaar dan voor professionele journalisten, omdat medewerkers van lokale omroepen met de matrix heel precies kunnen ontdekken waar hun zwakke plekken zitten en die verbeteren door scholing en training, bijvoorbeeld via de OLON en betaald door de eigen lokale omroep. "Dat is inherent aan vrijwilligerswerk", vindt Ed Hollander, "scholing in ruil voor werkzaamheden."

De competentiematrix bestaat uit kennis en vaardigheden en attitudekenmerken. Onvoldoende gescoorde kennis en vaardigheden kunnen worden aangevuld door scholing en training. Bij onvoldoende attitudekenmerken wordt het wat lastiger. Dat kan hooguit met training wat opgekrikt worden. Dit zou ook voor professionele journalisten gelden. Je kunt de vaardigheden nog zo goed beheersen, als de attitude niet goed is, ben je geen uitstekende journalist.

De medewerkers van lokale omroepen vullen zelf hun competentiematrix in. Dat zou een subjectieve beoordeling in de hand kunnen werken, hoewel dat niet in het belang van de medewerker zou zijn. Het eerlijk invullen is in het belang van de medewerker en van de omroep, omdat gaten in kennis en vaardigheden zo opgespoord en verholpen kunnen worden met behulp van scholing en training. Toch wordt daarom de matrix ook ingevuld door de begeleider van de medewerker. Daarna wordt gediscussieerd over eventuele verschillen in uitkomst.

7.4 De competentiematrix getoetst

De competentiematrix is nog niet doorontwikkeld. Er zijn nog verbeteringen nodig voor hij in gebruik gesteld kan worden. Zo moet hij digitaal en interactief worden om het gebruiksgemak te verbeteren. Er moet een korte duidelijke handleiding standaard worden bijgevoegd. Er zijn meer beoordelingsmogelijkheden met meer nuanceverschillen nodig dan alleen Onvoldoende, Voldoende, Goed en Niet van Toepassing.

7.5 Aanbevelingen

Lokale televisie zou door de landelijke en plaatselijke politiek serieuzer genomen moeten worden dan nu het geval lijkt. De lokale omroep maakt deel uit van het Nederlandse omroepbestel. Een belangrijk deel, omdat het nieuws en informatie brengt dat in geen enkel ander medium te zien is, gebracht op een democratische en laagdrempelige manier. Als er meer budget voor scholing van de (vrijwillige) medewerkers wordt geboden, bijvoorbeeld voor de cursussen van de OLON, wordt de kwaliteit beter en valt er nog meer serieuzer te nemen. Een positieve vicieuze cirkel.

Het Commissariaat voor de Media zou kwaliteitsonderzoeken kunnen doen met daarin niet alleen, zoals nu, aandacht voor het naleven van het Programmavoorschrift en werking van het Programmabeleid Bepalend Orgaan. Het CvdM zou ook de programma's zelf kunnen beoordelen, op inhoud en vorm.

De uitzendvergunning, met daaraan gekoppeld de bijdrage uit het Gemeentefonds, zou op grond van een goedgekeurde inhoudelijke kwaliteit afgegeven kunnen worden. Dat stimuleert omroepbesturen om beter over de inhoudelijke kwaliteit na te denken. Het meer structurele budget zorgt er bovendien voor dat er meer scholingsmogelijkheden komen, die de kwaliteit ook weer op peil kunnen houden.

Lokale omroepen zouden meer kunnen samenwerken met instanties uit het maatschappelijk veld. De leden van het PBO kunnen hierin een intermediaire functie bekleden. In opdracht van de gemeente, bibliotheken, scholen, kerken, welzijnswerk en kruiswerk zouden de omroepen producties kunnen afleveren. Die producties worden betaald door de instanties zelf en geproduceerd door de omroepen. Hierdoor kunnen andere programma's weer gesubsidieerd worden. Wel moet het mogelijke risico voor de journalistieke onafhankelijkheid goed in de gaten gehouden worden.

Voor de medewerkers zou het handig zijn om de competentiematrix te verbinden aan de opleidingsmogelijkheden. Zo testen ze bij zichzelf aan welke cursus of trainen ze precies behoefte hebben. De matrix zou op reguliere basis, bijvoorbeeld elk jaar, gebruikt kunnen worden.

De matrix is op zichzelf staand niet geschikt om de inhoudelijke kwaliteit bij lokale omroepen te meten. De competentiematrix maakt slechts deel uit van de totale kwaliteitsmeting binnen een lokale omroep. Voor gebruik door bijvoorbeeld het Commissariaat voor de Media is hij dus niet geschikt.

Wel kan de competentiematrix gebruikt worden om de scholingsbehoefte van medewerkers te toetsen. Hij zou geïmplementeerd kunnen worden op de website van de OLON, bijvoorbeeld om het cursusaanbod op een interactieve manier te presenteren.

Voor verdere kwaliteitsmeting en –verhoging van lokale journalistieke producties heb ik een fasemodel ontwikkeld. Het is een soort 'quick scan' voor kwaliteitstoetsing, die door lokale omroepen zelf op reguliere basis (bijvoorbeeld elke 5 jaar) gebruikt zou kunnen worden. Er kunnen randvoorwaarden voor kwaliteit gemeten worden, beleidsmatig, technisch, inhoudelijk en op het gebied van journalistieke professionaliteit van de medewerkers.

	Introductie	Kwaliteitsmeting	Probleemanalyse	Plan van aanpak	Evaluatie
Doel	Doel en verwachtingen aangeven	Metten van inhoudelijke kwaliteit binnen omroep	Dieper ingaan op (mogelijke) problemen	Formuleren van wensen, werkwijze en verwacht resultaat	Vaststellen van juistheid analyse en resultaat plan van aanpak
In scriptie	hoofdstuk 1, 2* en 3*	hoofdstuk 4*	hoofdstuk 5	n.v.t.	n.v.t.
situatie	gewenste situatie	werkelijke situatie	werkelijke situatie	gewenste situatie	toepasbaarheid
* Alleen gericht op medewerkers.					

Bronnenlijst

Literatuur:

Bakker, P. (1997). *Communicatiekaart van Nederland*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum.

Bakker, P. (2004). *Lokale & Regionale Media in Nederland*. Den Haag: Bedrijfsfonds voor de Pers.

Deuze, M. (2004). *Wat is journalistiek?*. Amsterdam: Het Spinhuis.

Evers, H. (1994). *Media-Ethiek, morele dilemma's in journalistiek, voorlichting en reclame*. Groningen: Woltersgroep.

Fontys Hogeschool Journalistiek (2005). *Onderwijs en examenregeling FHJ*. Tilburg: Fontys Hogeschool.

Goede, P. de, Hollander, E. en Linden, C. van der (1996). *Lokale Media & Lokaal Bestuur, achtergronden, moeilijkheden en mogelijkheden*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum.

Kiekebosch, H. (2005). *Nieuws voor RTV*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.

Kussendragers, N en Lugt, D. van der (2002). *Basisboek Journalistiek*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff.

Van Dale (2000). *Stijlboek*. Utrecht: Van Dale Lexicografie bv.

Van Dale (2005). *Van Dale Hedendaags Nederlands*. Utrecht: Van Dale Lexicografie bv.

Commissariaat voor de Media (2005). *Publieke lokale omroep en de mediawet* (brochure). Hilversum: Commissariaat voor de Media.

Commissariaat voor de Media (1987). *Mediawet*. Hilversum: Commissariaat voor de Media.

Artikelen:

Oostendorp, M. van (1999). *Plat praten in het derde millennium*. Verschenen in de Taalagenda 1999, gevonden via <http://www.vanoostendorp.nl/linguist/plat3.html>

Olon (2001). *Geschiedenis van Lokale Omroep in vogelvlucht*.

Diverse auteurs (div.). *NVJ Kwaliteitsdossier*, gevonden via www.villamedia.nl.

Personen:

Jan Willem de Boer, voorzitter LOOK TV

Patrick de Boer, redacteur LOOK TV

Jan van Cuilenburg, voorzitter Commissariaat voor de Media

Ilja Geukers, medewerker Beleid OLON

Ed Hollander, hoogleraar Radboud Universiteit

Internetsites:

www.olon.nl

www.villamedia.nl

www.cvdm.nl

www.wikipedia.nl

Bijlage: Competentiematrix

Naam journalist:	Functie:
Naam begeleider:	Functie:
ingevuld door journalist / begeleider*	Datum:

Competentie	Criteria	Beoordeling				Opmerkingen
Journalistieke kennis en vaardigheden						
Nieuwsgaring	openstaan voor nieuws	O	V	G	n.v.t.*	
	'neus' voor nieuws	O	V	G	n.v.t.*	
	kennis van nieuwscriteria	O	V	G	n.v.t.*	
	gebruik van nieuwscriteria	O	V	G	n.v.t.*	
Taalgebruik	foutloos taalgebruik	O	V	G	n.v.t.*	
	duidelijke zinnen produceren	O	V	G	n.v.t.*	
	'bekkende' zinnen produceren	O	V	G	n.v.t.*	
	adequate woordkeus	O	V	G	n.v.t.*	
	bij genre passende stijltechnieken	O	V	G	n.v.t.*	
	eindredactie kunnen plegen	O	V	G	n.v.t.*	
	gebruik van creatieve stijlvormen	O	V	G	n.v.t.*	
	kunnen communiceren in andere talen	O	V	G	n.v.t.*	
Kennis van de wereld	algemene ontwikkeling	O	V	G	n.v.t.*	
	op de hoogte zijn van nieuws	O	V	G	n.v.t.*	
Maatschappelijke betrokkenheid	betrokkenheid tonen	O	V	G	n.v.t.*	
	zich inleven	O	V	G	n.v.t.*	
	met iedereen een gesprek kunnen voeren	O	V	G	n.v.t.*	
Kritische blik	niet alles meteen voor waar aannemen	O	V	G	n.v.t.*	
	check / doublecheck toepassen	O	V	G	n.v.t.*	
Zelfkritisch vermogen	inzicht hebben in eigen normen en waarden	O	V	G	n.v.t.*	
	inzicht hebben in eigen politieke voorkeuren	O	V	G	n.v.t.*	
	helder beeld hebben van benodigde kwaliteiten in producties	O	V	G	n.v.t.*	
	eigen producties kritisch beschouwen	O	V	G	n.v.t.*	
	journalistieke keuzes kunnen toelichten					
Openheid	met open vizier te werk gaan	O	V	G	n.v.t.*	
	openheid over identiteit bronnen	O	V	G	n.v.t.*	

Plannen en organiseren	inschatten van benodigde tijd productie inplannen van de inzet van anderen realistisch werkplan maken op deadline werken	O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
Verzamelen informatie	van meerdere bronnen raadplegen	O	V	G	n.v.t.*	
	de juiste achtergrondinformatie uit krantenknipsels halen	O	V	G	n.v.t.*	
	informatieve telefoongesprekken voeren	O	V	G	n.v.t.*	
	zoeken in databanken	O	V	G	n.v.t.*	
	zoeken op internet	O	V	G	n.v.t.*	
	informatie uit rapporten halen	O	V	G	n.v.t.*	
	relevante bronnen vinden	O	V	G	n.v.t.*	
	bronnen benaderen	O	V	G	n.v.t.*	
	netwerk onderhouden	O	V	G	n.v.t.*	
	wederhoor plegen	O	V	G	n.v.t.*	
Selecteren informatie	van hoofd- van bijzaken onderscheiden	O	V	G	n.v.t.*	
	informatie beoordelen op betrouwbaarheid	O	V	G	n.v.t.*	
	informatie beoordelen op relevantie	O	V	G	n.v.t.*	
	informatie beoordelen op geschiktheid voor het medium	O	V	G	n.v.t.*	
	informatie beoordelen op geschiktheid voor de doelgroep	O	V	G	n.v.t.*	
Ordenen van informatie	logische ordening kunnen inbrengen in informatie	O	V	G	n.v.t.*	
	chronologische ordening kunnen inbrengen in informatie	O	V	G	n.v.t.*	
	ordening kunnen aanbrengen op basis van relevantie	O	V	G	n.v.t.*	
	ordening zichtbaar maken voor publiek	O	V	G	n.v.t.*	
	expertkennis kunnen vertalen voor publiek	O	V	G	n.v.t.*	
Interviewen	weten welk doel het interview dient	O	V	G	n.v.t.*	
	vorm interview aanpassen aan doel	O	V	G	n.v.t.*	
	zich goed voorbereiden	O	V	G	n.v.t.*	
	geïnterviewde op de juiste manier benaderen	O	V	G	n.v.t.*	
	de juiste vragen stellen	O	V	G	n.v.t.*	
	antwoorden inschatten op bruikbaarheid	O	V	G	n.v.t.*	
	vraag zonodig kunnen herhalen	O	V	G	n.v.t.*	
Vormgeven	oog hebben voor de specifieke	O	V	G	n.v.t.*	
	vormgevingsmogelijkheden van het medium	O	V	G	n.v.t.*	
	titels adequaat gebruiken	O	V	G	n.v.t.*	
	in zicht hebben in de mogelijkheden van de beschikbare	O	V	G	n.v.t.*	
	apparatuur	O	V	G	n.v.t.*	
Attitude						
Sociale vaardigheid	in redactieverband kunnen werken	O	V	G	n.v.t.*	
	met overige collega's kunnen werken	O	V	G	n.v.t.*	
	met bronnen kunnen omgaan	O	V	G	n.v.t.*	

	beschikken over goede vergadertechnieken ideeën aan anderen kunnen presenteren	O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
Sociale vaardigheid	in redactieverband kunnen werken met overige collega's kunnen werken met bronnen kunnen omgaan beschikken over goede vergadertechnieken ideeën aan anderen kunnen presenteren	O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
Nieuwsgierigheid	willen weten wat er gebeurt potentieel nieuws herkennen zich continu vragen stellen	O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
Stressbestendigheid	kunnen werken onder tijdsdruk kunnen werken bij tegenslag kunnen werken bij tegenwerking	O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
Flexibiliteit	bereid op onregelmatige werktijden te werken tegen 'hollen en stilstaan' kunnen adequaaf omgaan met tegenslag adequaaf omgaan met tegenwerking	O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
Creativiteit	zoeken naar originele invalshoeken zoeken naar originele bronnen zoeken naar originele vorm	O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
Integriteit	zorgvuldig handelen moreel verantwoord handelen handelen volgens sociale normen handelen volgens ethische normen	O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
Nauwkeurigheid	streven naar foutloos werken juiste weergave van feiten juiste weergave van citaten	O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
Compleetheid	hoofdpijnen aanhouden feiten aanhouden waar nodig toelichting geven waar nodig in context plaatsen	O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
Betrouwbaarheid	de waarheid zoveel mogelijk benaderen zich aan afspraken houden zich aan embargo's houden	O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
Onafhankelijkheid	alle kanten van een verhaal belichten feiten en commentaar scheiden streven naar objectiviteit	O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	
		O	V	G	n.v.t.*	

Durf	risico's juist inschatten	O	V	G	n.v.t.*	
	zich niet laten leiden door angst	O	V	G	n.v.t.*	
Initiatiefrijk	kansen signaleren	O	V	G	n.v.t.*	
	problemen signaleren	O	V	G	n.v.t.*	
	oplossingen bedenken	O	V	G	n.v.t.*	
	niet op voorstellen wachten	O	V	G	n.v.t.*	
	actie ondernemen	O	V	G	n.v.t.*	
Doorzettingsvermogen	niet snel opgeven	O	V	G	n.v.t.*	
	haalbaarheid doel inschatten	O	V	G	n.v.t.*	
	pas opgeven als doel onbereikbaar blijkt	O	V	G	n.v.t.*	
Actueel	tijdige berichtgeving	O	V	G	n.v.t.*	
	geen voorbarige berichtgeving	O	V	G	n.v.t.*	

(*: Doorhalen wat niet van toepassing is)

Bijlage

Evaluatievragen competentiematrix

- hoe ging het invullen van de matrix?
- waren er onduidelijkheden?
- was er eenduidigheid in het invullen(dezelfde antwoorden)?
- waren er verrassingen?
- wordt het resultaat van de matrix gebruikt om de medewerker op eventueel onvoldoende gescoorde competenties te trainen?
- is de matrix bruikbaar voor andere medewerkers?
- is de matrix (of een soortgelijke meter) nodig?
- wat is nuttig aan de matrix?
- wat is overbodig aan de matrix?
- wat zou je veranderen aan de matrix?
- zou je hem gebruiken als hij gratis bij OLON verkrijgbaar was?
- zou je hem gebruiken als je geld voor gebruik moest betalen?
- hoeveel maximaal?
- heb je nog iets toe te voegen?

